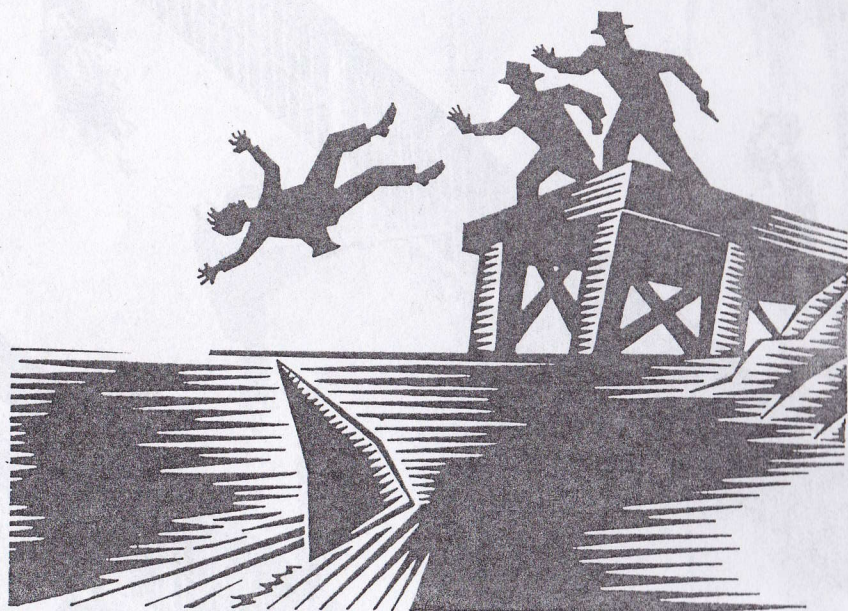

Ο πρωτότυπος τίτλος του φυλλαδίου αυτού, που εκδόθηκε από ομάδα αναρχικών της Νέας Υόρκης των ΗΠΑ (προφανώς) στις αρχές, ή τα μέσα, της δεκαετίας του 1970 (και που, ωστόσο, τα όσα αναφέρονται εδώ παραμένουν επίκαιρα), ήταν «An anarchist solution to the problem of crime». Από το αρχικό κείμενο αφαιρέθηκαν κάποιες στατιστικές σχετικά με τον αριθμό των εγκλημάτων στη Νέα Υόρκη κατά τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1970. Η μετάφραση στα ελληνικά έγινε από το Δ.Ι., στη Μελβούρνη, το Φλεβάρη του 1999 και εκδόθηκε από τις εκδόσεις «Ούτε Θεός-Ούτε Αφέντης».

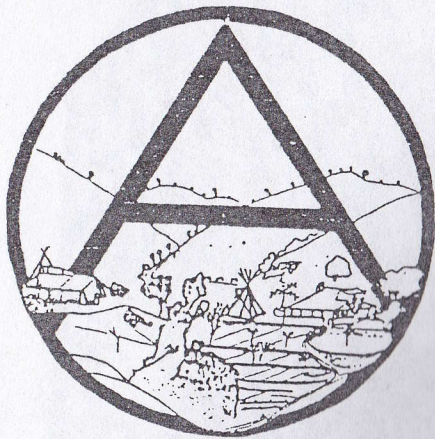
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

ΜΙΑ ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΛΥΣΗ

«Ούτε Θεός-Ούτε Αφέντης»

ΑΝΑΡΧΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΟΥΤΕ ΘΕΟΣ-ΟΥΤΕ ΑΦΕΝΤΗΣ»
P.O. BOX 199,
EAST BRUNSWICK, VIC. 3057
AUSTRALIA

Το πρώτο πράγμα που οι άνθρωποι απαιτούν από μια κυβέρνηση είναι να διατηρήσει την ειρήνη και την παρεχόμενη από την πολιτεία δικαιοσύνη. Αλλά υπάρχουν αρκετές κυβερνήσεις που έχουν σκοτώσει περισσότερους ανθρώπους και έχουν κατασκάσει περισσότερα αγαθά τους, απ' ό,τι ένας συνηθισμένος εγκληματίας. Επιπλέον, οι σημερινές κυβερνήσεις αυτό που έχουν επιτύχει είναι ο εξοβελισμός της ανθρωπότητας στην πιθανότητα ενός πυρηνικού πολέμου, ή της οικοδόμησης ενός κόσμου στα πρότυπα των υπερκρατών τύπου 1984.

Η επιβολή της κυβέρνησης διαμέσου του νόμου, διαιωρίζει τις συνθήκες που θρέφουν το έγκλημα, δηλαδή, τη φτώχεια, το ρατσισμό, την αποξένωση, τη σεξουαλική καταπίεση κ.λπ. Ακόμα, όσο ο αριθμός των νόμων, των δικαστών και των φυλακών αυξάνεται, άλλο τόσο αυξάνεται και ο αριθμός των εγκλημάτων, των βιασμών, των επιθέσεων, των ληστειών, των διαρρήξεων και των κλοπών.

Οι αναρχικοί πιστεύουν, ότι, εάν καταργηθεί η κυβέρνηση, τα κακά που αυτή προκαλεί θα εξαφανιστούν και το κακό - η αντικοινωνική συμπεριφορά -, δεν θα γίνει χειρότερο, ούτε και πρόκειται να ελαττωθεί.

Αλλά ακόμα υπάρχει μια άσχημη ιδέα για την αναρχία από πλευράς αρκετών ανθρώπων, η οποία δείχνει, ότι - λανθασμένα, βέβαια -, οι άνθρωποι, σε κατάσταση αναρχίας, καταλαμβάνονται από αμόκ, από μια ολοκληρωτική κατάρρευση της ανθρωπίνης και συναισθηματικής τους συμπεριφοράς.

Δεν αποτελεί στόχο, όμως, των αναρχικών, η δημιουργία μιας κατάστασης ενός οργίου βίας, αμέσως μετά την αντικατάσταση μιας κυβέρνησης. Γιατί, πολύ απλά, η βασική ιδέα του αναρχισμού είναι, ότι αποτελεί ένα ειρηνικό, αρμονικό κοινωνικό σύστημα ιδεών και πρακτικών, που μπορεί να ανιχνευθεί στην προθυμία των περισσότερων ανθρώπων να εργασθούν από κοινού, χωρίς πίεση.

Η ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Υποθετικά ένας νόμος πρόληψης ή καταπολέμησης του εγκλήματος έχει τέσσερις λειτουργίες: 1) Να δημιουργήσει τα δικαιώματα, τα προνόμια και τις εξουσίες εκείνες της

κυβέρνησης και να διακανονίσει την οικονομία. 2) Να ελέγξει τις ιδιωτικές δραστηριότητες των ανθρώπων, όπως σεξ, αλκοόλ, ναρκωτικά και τζόγο, στη βάση μιας ηθικής δικαστικής απόφασης, 3) Να δράσει ως διαιτητής σε διαμάχες, ή ως εγγυητής διαφόρων συμφωνιών. 4) Να απαγορεύσει δραστηριότητες που τραυματίζουν, ή βλάπτουν, γενικά, κάποιους ανθρώπους.

Τα τρία πρώτα είδη νόμου έχουν μικρή εσωτερική ηθική και συναισθηματική αξία, εκτός από το να διατηρούν αρκετή δόση της απογοήτευσης των ανθρώπων σε κίνηση, καθώς και τις αδικίες που διεγείρουν το έγκλημα και την αποκρουστική (απαγορευτική) και τιμωρητική ιδιότητα των αντικοινωνικών δραστηριοτήτων. Πολύ απλά, δεν προλαμβάνουν το έγκλημα και δεν βοηθούν, ουσιαστικά, τα θύματα του εγκλήματος. Η πίστη στο νόμο και την εφαρμογή του, εκτρέπει την προσοχή και την προσπάθεια για την εξεύρεση λύσεων, που θα μπορούσαν να συνδιαλλαγούν με το ζήτημα της πρόκλησης του εγκλήματος.

Είναι γεγονός ότι, μερικές φορές, η αστυνομία προλαμβάνει κάποια εγκληματικότητα, ενώ στις φυλακές κρατούνται μερικοί εγκληματίες, μακριά από τους δρόμους και την κοινωνία. Αλλά αυτό είναι σαν να προσπαθούμε να καταπολεμήσουμε έναν πυρετό με μόνο ένα ...σακούλι πάγου. Οι κυβερνητικοί επίσημοι, στην πλειοψηφία τους, χρειάζονται το έγκλημα και, συνειδητά ή ασυνείδητα, το αναδεικνύουν, επιμένοντας, ότι δεν υπάρχει άλλη αισθητική λύση στο πρόβλημα του εγκλήματος, εκτός από την επιβολή περισσότερης κυβέρνησης. Αλλά κάθε βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση, κάθε νέος νόμος και κάθε νέα γραφειοκρατική υπηρεσία, προσθέτουν ένα ακόμα φορολογικό βάρος, ενώ, επιπλέον, μας φέρνουν όλο και πλησιέστερα σε μια κοινωνία, όπου όλοι μας θα ζούμε κάτω από συνεχή παρακολούθηση και συνολικά κάτω από τον έλεγχο μιας παντοδύναμης αστυνομίας.

Η τιμωρία, που αποτελεί το σημείο-κλειδί του ελέγχου του εγκλήματος στη σημερινή κοινωνία, αποτελεί μια ολοσχερή αποτυχία. Εγκλεισμένος και εξευτελισμένος, ο κατηγορούμενος άνθρωπος μαθαίνει μόνο, ότι η δικαιοσύνη δεν είναι μια επανόρθωση, αλλά μια πράξη αντεκδίκησης. Το σημερινό δε σωφρονιστικό σύστημα είναι, επίσης, βασισμένο στην αναγκαστική αποστέρηση της ελευθερίας των ανθρώπων, μέσω της μακροχρόνιας φυλάκισης, διδάσκοντας το μάθημα, ότι

είναι καθ' όλα αποδεκτό να χρησιμοποιείς εξουσία, για να επιβάλλεις τη θέληση τους ενός, ή του άλλου.

Το έγκλημα είναι τόσο φυσικό στη σημερινή καταπιεστική κοινωνία που ζούμε, όσο η ...κύρωση του ήπατος ενός αλκοολικού. Ο δυτικός πολιτισμός έχει, για χρόνια τώρα, επιβάλει στους υπηκόους του μια τέτοια ηθική, που βασανίζει το μυαλό τους με το φόβο της τιμωρίας, την απογοήτευση, την αυτοαποστροφή, την οργή. Η ηθική αυτή δεν κάνει τον κόσμο να συμπεριφέρεται καλά, ενώ δημιουργεί εσωτερικές διαμάχες και καταστέλλει οργές που προκαλούν το έγκλημα.

Έτσι, κοινωνικά επικυρωμένη, η βία επιβάλει ένα μοντέλο και συχνά μια δικαιολόγηση της εγκληματικότητας, καθώς το οικονομικό σύστημα των δυτικών κοινωνιών (και ειδικά των ΗΠΑ), είναι τέτοιο που επιτρέπει την απόκτηση όσο το δυνατόν περισσότερου χρήματος και την ιδιοκτησία να συσσωρεύεται στα χέρια ελαχίστων, ενώ επιβραβεύει την οικονομική επιτυχία, χωρίς να λαμβάνει υπ' όψη του πως αυτή κατορθώθηκε, αφού προκλήθηκαν και τιμωρήθηκαν οι φτωχοί, ενώ προστάτευαν τους πλούσιους. Δεν θα μπορούσε να σχεδιαστεί καλύτερα, ώστε να παράγει μια μόνιμα αυξημένη εγκληματικότητα.

Η ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Ίσως φανεί δύσκολο να φανταστούμε, ότι ο πολιτισμός θα μπορούσε να επιβιώσει χωρίς κυβέρνηση, αλλά, σχεδόν την ίδια στιγμή, φαίνεται ότι είναι αδύνατο το ότι ο πολιτισμός μπορούσε να υπάρξει χωρίς σκλαβιά. Η ανθρώπινη φύση, σε αντίθεση σ' αυτό που αρκετός κόσμος πιστεύει, δεν είναι επικίνδυνη και δεν χρειάζεται έλεγχο.

Είναι παραδεκτό, μερικές φορές, το ότι ο άνθρωπος έχει σχηματίσει κυβερνήσεις, καθ' όλη την ιστορία του, των οποίων η ύπαρξη και οι καταχρήσεις φαίνεται, ότι φαντάζει ως κάτι το φυσιολογικό στα μάτια των ανθρώπων. Και ακόμα το γεγονός, ότι, τη στιγμή που ο κόσμος ρέπει, ανεπίσημα, στο να βασίζεται και να αποδέχεται μια οποιαδήποτε ηγεσία, σχηματίζει μοναρχίες, ολιγαρχίες, ή, ακόμα, «δημοκρατίες», ή «δημοκρατικές» καταστάσεις, είναι κι αυτό αναπόφευκτο.

Οι περισσότερες από τις προϋποθέσεις για το σχηματισμό μιας αναρχικής κοινωνίας υπήρχαν στις περισσότερες ακατοίκητες περιοχές της βόρειας Αμερικής, έναν αιώνα πριν.

Για να επιλύσουν τα άμεσα προβλήματά τους, οι άνθρωποι αποφάσισαν να εναποθέσουν την ελευθερία τους σ' έναν τοπικό σερίφη. Μόνο που, όταν το αντιλήφθηκαν, ήταν πολύ αργά, ότι, παραχωρώντας, δηλαδή, έστω και λίγη από την ελευθερία τους, ήταν σαν να έκαναν ένα συμβόλαιο με τον ...καρκίνο τον ίδιο.

Οι μνήμες των παλαιών δυτικών αποίκων είναι διάχυτες από λύπη για τον αδέσμευτο αυτό ατομικισμό των περιοχών των συνόρων. Το δίδαγμα που εξάγεται από αυτό είναι, ότι, για να προβληθούν κάποια αιτήματα για ελευθερία, χρειάζεται μια επιμονή στην αυτοεμπιστοσύνη, αλλά και μια συνεχής επαγρύπνηση.

Ο αναρχισμός δεν υπόσχεται ένα θαυμαστό κόσμο. Η κατάργηση του κράτους δεν πρόκειται να μετατρέψει αυτόματα την ανθρωπότητα σε ένα είδος ευγενών, φωτεινών και δημιουργικών όντων. Αλλά μπορούμε, όμως, να βασιστούμε στην πιθανότητα, ότι, όντας ελεύθεροι, οι άνθρωποι, θα επιδιώξουν να βάλουν σε εφαρμογή τα ενδιαφέροντά τους, με σύνεση και αρκετή φαντασία, ώστε να είναι ικανοί να ζήσουν με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συνέπεια και ότι μπορούν να είναι - και πρέπει να είναι - αρκετά ικανοί να κάνουν όσο το δυνατόν περισσότερο ευτυχισμένο αυτό τον κόσμο.

Ελευθεριακή παιδεία: Η βιαιότητα της ανθρώπινης ύπαρξης παράγεται από τις παρούσες μεθόδους παιδικής ανατροφής. Οι καταπιεστικές, εξουσιαστικές και πιεστικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται τώρα σε αρκετές οικογένειες και σχολεία είναι απαραίτητες μόνο σε συνθήκες, κατά τις οποίες, τα παιδιά πρέπει να ζήσουν σε μια κυβερνώμενη κοινωνία.

Ελευθεριακές οικογένειες και σχολεία που βασίζονται στην ελευθερία - ανοιχτές οικογένειες, σχολεία τύπου Σάμερχιλ, ελεύθεροι σύνδεσμοι αντρών και γυναικών και παιδιών, χωρίς εξουσιαστικό έλεγχο - δεν πρόκειται να παράγουν βία, μια κατάσταση που είναι τόσο κοινή στη σημερινή κοινωνία.

Η κατάργηση των πιεστικών νόμων θα οδηγήσει σε μια κοινωνία ελεύθερη από σεξουαλική καταπίεση και σεξιστική αντρική κυριαρχία. Χωρίς την υποστήριξη των δυνάμεων της επιβολής και της καταστολής, θα είμαστε ικανοί να συναγωνιστούμε με περισσότερο ελκυστικές και ευγενείς ιδέες και πρακτικές, μεταξύ μας, ενώ, καθώς η σεξουαλική καταπίεση θα εξαφανιστεί, το ίδιο θα γίνει και η βία σεξουαλική εγκληματικότητα.

Μη βίαη κοινωνία: Ακόμα και στην καλύτερη κοινωνία θα πρέπει να περιμένουμε κάποια άτομα να δημιουργήσουν προβλήματα, όπως βιασμούς, δολοφονίες, μικροκλοπές, απόπειρες εξαπάτησης κ.λπ. Τί θα κάνουμε και πώς θα αντιμετωπίσουμε όλα αυτά τα προβλήματα;

Φυλές ανθρώπων, σόγια, ομάδες και ελεύθερες κομμούνες, έχουν, ήδη, αναπτύξει μια ποικιλία μεθόδων επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων.

Οι μη βίαιες προσεγγίσεις του προβλήματος, συμπεριλαμβανομένων εξοστρακισμών, δημόσιων καταγγελιών (που είναι αποτελεσματικές ειδικά στους Κουάκερους, όταν ο ένοχος έχει παραδεχθεί το λάθος του και έχει ζητήσει δημόσια συγχώρηση), πληρωμή κάποιου είδους προστίμου από αυτόν που διέπραξε το λάθος στα θύματά του, πειθώ, εκπαίδευση, κοινωνική πίεση, μη υποχρεωτική θεραπεία, βοήθεια από φίλους και συγγενείς, μη συνεργασία της κοινότητας με τον παραβάτη και μη βίαη αντίσταση.

Κατά την άποψη ορισμένων αναρχικών, κάθε χρήση εξουσίας και δύναμης αποτελεί πίεση, την οποία οι αναρχικοί προσπαθούν να καταβάλουν, μόνο μέσω της ολοκληρωτικής απάρνησής τους απέναντι στην εξουσία. Άλλοι αναρχικοί προτείνουν μια σειρά μεθόδων αυτοάμυνας, που πιστεύουν, ότι είναι συμβατές με τις ελευθεριακές αρχές. Ένα, ακόμα, διαπιστωμένο εμπόδιο στον εγκληματία είναι ο φόβος των θυμάτων του, μια πιθανή αντεκδίκηση, δηλαδή, από αυτούς.

Αρκετοί αναρχικοί δέχονται την ιδέα των τοπικών ομάδων άμυνας. Σύμφωνα με αυτή, διάφορες κοινότητες μπορούν να βρουν αρκετές λύσεις στο πρόβλημα της άμυνας και της ειρήνης ανάμεσα στην κοινότητα, διαμέσου του ελεύθερου πειραματισμού και με τον εκάστοτε κατάλληλο τρόπο. Το κλειδί για κάθε τέτοια μέθοδο είναι, ότι αυτή θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί μόνο αμυντικά εναντίον ατόμων που χρησιμοποιούν βία.

Η ελευθερία εδώ βασίζεται στην αυτορρύθμιση και αυτοσυγκράτηση. Συμβαδίζει, συνεπώς, με την ιδέα (την πίστη) της πιθανότητας του να περιμένουμε από τον κόσμο να περιορίσει τη χρήση βίας σε αμυντική και μόνο.

Η άφθονη οικονομία: Δεν πρέπει, επίσης, να επικροτούμε οικονομικά συστήματα - είτε αυτά ονομάζονται σοσιαλιστικά, είτε καπιταλιστικά -, γιατί όλα χρησιμοποιούν εξουσία, για να διατηρήσουν τις κρατικές, ή κρατικοποιημένες σχέσεις

ιδιοκτησίας.

Ο αναρχισμός αρνείται τη χρήση κάθε κρατικής ή κρατικοποιημένης εξουσίας σε οποιαδήποτε περίπτωση. Οποιοσδήποτε οικονομικές διευθετήσεις - είτε συλλογικές, είτε αυτές του ελεύθερου εμπορίου -, ο κόσμος συνάπτει σε μια ελεύθερη κοινωνία, θα είναι εθελοντικές. Θα υπάρξουν, πιθανώς, ελεύθερα αποδεχόμενοι κανόνες, σαν να είναι οι κανόνες του παιχνιδιού, όπως, ίσως, ότι η ιδιοκτησία θα είναι σεβαστή. Αλλά το δικαίωμα του καθένα σε οτιδήποτε θα πρέπει να είναι κατά τον ίδιο τρόπο σεβαστό. Πρέπει να υπάρχουν κάποιοι εναλλακτικοί τρόποι ανάμεσα στο να αρνείσαι τις αναγκαιότητες της ζωής του καθένα και στην αναγκαστική θέσπιση της κοινωνικής ιδιοκτησίας για όλους. Δανειζόμενοι τα προϊόντα που χρειαζόμαστε, μέσω της αλληλοσυγκατάθεσης στη διανομή, από ένα ατομικό, ή από ένα κοινό κατάστημα, ή αποθήκη, για παράδειγμα, αυτό θα αποτελεί ένα είδος διανομής (καταμερισμού) της ιδιοκτησίας. Αλλά στην οικονομία των ατόμων αυτό θα είναι σπάνιο. Η ιστορική εμπειρία έχει δείξει, ότι η ευημερία ή μη του πληθυσμού δεν συμβαδίζει κατ' ανάγκη με την επέκταση ή μη της υλιστικής του ευημερίας.

Η τεχνολογία μπορεί να ικανοποιήσει, ως ένα μεγάλο βαθμό, τις βασικές ανάγκες ολόκληρου του ανθρώπινου είδους και ακόμα και σήμερα αυτό είναι δυνατό. Η συνολική ελευθερία θα επιτρέψει μια τεράστια αύξηση της δημιουργικότητας, εφευρετικότητας και παραγωγικότητας των ανθρώπων. Η εργασία αρέσει στον άνθρωπο, όταν δεν είναι αποξενωμένη και όταν αυτός δεν πιέζεται από αυτήν.

Από τη στιγμή που θα υπάρξει πλήρης παραδοχή των αναρχικών ιδεών, είναι απαραίτητο, ως προϋπόθεση, σε μια παγκόσμια απελευθερωμένη κοινωνία, το ότι η αντικοινωνική συμπεριφορά, στην ελεύθερη αυτή κοινωνία, θα είναι κάτι σπάνιο. Οι δε θεραπείες καταπολέμησης της συμπεριφοράς αυτής θα γίνουν ακόμα περισσότερο εξατομικευμένες. Μπορεί σε μερικές περιπτώσεις, αναμφίβολα, μια κοινότητα να αποκρούσει, για παράδειγμα, τον ισχυρισμό, ότι ο αντικοινωνικός άνθρωπος ήταν σωστός και η κοινότητα λάθος.

Οι αναρχικοί πιστεύουν σε αμετάβλητους νόμους, αλλά μόνο σε ό,τι αφορά γενικότερες πολιτικές. Ο κολοφώνας του αναρχισμού είναι η πολιτική της μη εισβολής στη ζωή του άλλου, στα προσωπικά του (α.σ.: invasiveness στο αγγλικό

κείμενο), ή μη πίεσης.

Οι αναρχικοί δεν περιμένουν, φυσικά, από τον κόσμο να συμπεριφερθεί ως άγιος. Απλά, περιμένουν από τον κόσμο να αφήσει ήσυχο ο ένας τον άλλον.

ΑΠΟ ΤΗΝ -ΑΡΧΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΡΧΙΑ

Το κρίσιμο ερώτημα είναι, πώς θα πάμε από εκεί, που είμαστε τώρα, εκεί που θέλουμε. Βασικά, αυτό που χρειάζεται είναι μια αλλαγή στάσης και το σημερινό καθήκον των αναρχικών είναι να εξαπλώσουν την ιδέα της ακρατικής κοινωνίας, με κάθε τρόπο. Εδώ παραθέτουμε μερικά από αυτά που κάνουν - ή θα μπορούσαν να κάνουν:

1) Σκέφτονται για τις αναρχικές ιδέες, τις μελετούν και τις συζητούν. Αναπτύσσουν μια νέα στάση απέναντι στο έγκλημα, αρνούμενοι το γεγονός, ότι αυτό μπορεί να αντιμετωπισθεί από την όποια κυβερνητική εξουσία. Προσπαθούν να αντιμετωπίσουν τον εγκληματία ως ένα συνάνθρωπό τους που βρίσκεται κάτω από κάποια επίθεση - ή και πίεση - και αναρωτιούνται τί θα μπορούσε να κάνει αυτός ο άνθρωπος (πώς να συμπεριφερθεί) σε μια ελεύθερη κοινωνία.

2) Αναπτύσσουν προσωπικούς κώδικες επαφής, βασισμένους στον μη τραυματισμό του άλλου. Η αυτοπειθαρχία αποτελεί την άλλη πλευρά του νομίσματος της αυτοαπελευθέρωσης.

3) Απελευθερώνονται οι ίδιοι. Ο αναρχικός δεν αυτοεκλαμβάνεται ως απελευθερωτής των συνανθρώπων του, αλλά ως ένας άνθρωπο που χρειάζεται, επίσης, απελευθέρωση. Το κύριο που ο αναρχισμός προσφέρει - εδώ και τώρα - δεν είναι ένα νέο κοινωνικό σύστημα, αλλά ένα ιδανικό προσωπικής απελευθέρωσης από τις στάσεις και τις συνήθειες της εξουσιαστικής κοινωνίας. Η νέα κοινωνία θα έρθει, όταν αρκετοί μεμονωμένοι άνθρωποι αυτοαπελευθερωθούν.

4) Μετά την αυτοαπελευθέρωση, οργανώνουν ομάδες για την απελευθέρωση της κοινωνίας. Αυτές μπορούν να είναι ομάδες μελέτης, ή αλληλοεκπαίδευσης, ή/και κομμούνες αλληλοβοήθειας. Τέτοιες ομάδες, οποτεδήποτε αυτές σχηματισθούν, συγκροτούν περιφερειακές, πειρωτικές και παγκόσμιες ομοσπονδίες αυτόνομων ομάδων, για να εργαστούν μαζί, για να εξαπλώσουν τις ιδέες της ελευθερίας, ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη της πρωτοβουλίας από τους

ανθρώπους, της εναντιωνόμενης στην κρατική, ή άλλης μορφής καταστολή.

5) Αρνούνται την υποστήριξη από την κυβέρνηση, με κάθε τρόπο. Αρνούνται να υπακούσουν σε νόμους που δεν προλαμβάνουν την αντικοινωνική συμπεριφορά, αλλά, απλά, αυξάνουν την κυβερνητική εξουσία. Η τελευταία μορφή μη βίαιης αντίστασης είναι η γενική απεργία, με την οποία οι άνθρωποι, σε όλες τις πτυχές της καθημερινής ζωής, αρνούνται να εργασθούν, μέχρι το κράτος να απογυμνωθεί.

Ο άνθρωπος δεν έχει ανάγκη ελέγχου. Για να ανακαλύψουμε τον παράδεισο γύρω μας, πρέπει να σταματήσουμε να δυσπιστούμε απέναντι στους άλλους ανθρώπους, κάτι που σημαίνει να παραιτηθούμε, επίσης, από τη δυσπιστία απέναντι στον ίδιο μας τον εαυτό.

